

۲۱.۸۵۲۸

یادگیری سریع مفاهیم کلیدی آموزش

www.ketabo.ir

دکتر مهدی ربیعی

سرشناسه	: ریهی، مهدی، ۱۳۹۲-
عنوان و نام پدیدآور	: یادگیری سریع مفاهیم کلیدی آموزش/ مهدی ریهی؛ (برای) دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی سبزوار.
مشخصات نشر	: تهران: میعاد اندیشه، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۲۱۸ ص.؛ جدول، نمودار: ۵/۱۲ × ۵/۲۱ سم.
شابک	: 978-622-231-220-6
وضعیت فهرست نویسی	: فیها
پادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: آموزش و پرورش
موضوع	: Education
موضوع	: آموزش بزرگسالان
موضوع	: Adult education
موضوع	: تدریس آثریتش
موضوع	: Effective teaching
موضوع	: تدریس
موضوع	: Teaching
ناسه افزوده	: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی سبزوار
رده بندی کنگره	: LB۱۷
رده بندی دیوب	: ۳۷۰/۱
شماره کتابت	: ۶۱۳۲۵۲۱

یادگیری سریع مفاهیم کلیدی آموزش

نویسنده: دکتر مهدی ریهی

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۳۱-۲۲۰-۶

ناشر: میعاد اندیشه	صفحه آرا: کانال آموزش ایندیزاین
نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۹	شمارگان: ۱۰۰۰
تلفن انتشارات: ۰۹۱۲۵۱۲۰۰۶۷ - ۰۲۱۶۶۰۱۷۴۴۸ - ۰۲۱۶۶۰۱۴۷۹۷	قیمت: ۲۰۰,۰۰۰ ریال

همه از حقوق مادی و معنوی این اثر برای مولف محفوظ است.

تکثیر و انتشار این اثر به هر صورت، از جمله بازنویسی، فتوکپی، ضبط الکترونیکی و ذخیره در سیستم های بازیابی و بخش بدون دریافت مجوز کتبی و قبلی از مولف به هر شکلی ممنوع است. این اثر تحت حمایت «قانون حمایت از حقوق مولفان، مصنفان و هنرمندان ایران» قرار دارد.

فهرست مطالب

۹	پیش‌گفتار.....
۱۳	فصل اول - مبانی نظری آموزش.....
۱۵	مقدمه.....
۱۶	آموزش.....
۱۷	تدریس.....
۱۸	تفاوت آموزش با یادگیری.....
۱۹	یادگیری.....
۲۰	تفاوت آموزش با یادگیری.....
۲۱	آموزش و پرورش.....
۲۲	انواع آموزش و پرورش.....
۲۲	آموزش رسمی.....
۲۳	آموزش نیمه‌رسمی.....
۲۴	آموزش غیررسمی.....
۲۵	آموزش کارکنان.....
۲۷	انواع آموزش ضمن خدمت.....
۲۷	الف) برحسب زمان.....
۲۸	ب) برحسب هدف.....
۲۹	ج) بر حسب ماهیت.....
۲۹	روش‌های آموزش ضمن خدمت گروهی.....
۳۴	روش‌های آموزش ضمن خدمت انفرادی.....
۳۵	ذی‌نفعان آموزش.....

۳۶	اثر بخشی آموزش
۳۷	کارایی آموزش
۳۹	کیفیت آموزش
۴۱	تکنولوژی آموزشی
۴۲	سیستم آموزشی
۴۴	فرهنگ یادگیری
۴۶	تاثیر فرهنگ بر یاددهنده-یادگیرنده
۵۰	یادگیری الگوریتمی
۵۲	مزایا و محدودیت های یادگیری الگوریتمی
۵۴	یادگیری ترکیبی
۵۵	برنامه ریزی آموزشی
۵۶	انواع برنامه ریزی آموزشی
۵۷	برنامه ریزی درسی
۵۸	مقایسه برنامه ریزی آموزشی و درسی
۵۹	انواع برنامه درسی
۵۹	برنامه درسی رسمی
۶۰	برنامه درسی پنهان
۶۰	برنامه درسی پوچ
۶۲	برنامه درسی زاید
۶۳	برنامه درسی فوق برنامه
۶۴	برنامه های درسی از نظر آیزنر
۶۷	فصل دوم - فعالیت های آموزشی قبل از تدریس (طراحی آموزشی)
۶۹	مقدمه
۶۹	فلسفه آموزشی

۷۳	تلقی دانشجو به مثابه مشتری
۷۴	تفاوت دانشجو با مشتری
۷۹	مشتری‌مداری در دانشگاه
۸۴	دانشجو به مثابه شهروند
۸۶	هدف‌های ورزشی
۸۶	انواع هدف‌های آموزشی
۸۶	هدف‌های غایی
۸۷	هدف‌های کلی
۸۷	هدف‌های دقیق آموزش
۸۸	طبقه‌بندی هدف‌های آموزشی
۸۹	۱- حیطه شناختی
۹۴	۲- حیطه عاطفی
۹۷	۳- حیطه روانی- حرکتی
۹۹	انتخاب و سازماندهی محتوای برنامه درسی:
۱۰۰	انواع سازماندهی محتوا
۱۰۰	سازماندهی رشته‌ای
۱۰۲	سازماندهی رشته‌ای موازی
۱۰۴	سازماندهی بین رشته‌ای (میان‌رشته‌ای)
۱۰۷	سازماندهی چندرشته‌ای
۱۱۰	سازماندهی فرارشته‌ای
۱۱۱	برنامه درسی ماریچی
۱۱۳	طراحی آموزشی
۱۱۴	الگوهای طراحی آموزشی
۱۱۴	الگوهای آموزش معلم محور
۱۱۵	الگوهای آموزش یادگیرنده‌محور

۱۱۶	طرح درس
۱۲۰	طرح دوره
۱۳۱	فصل سوم - فعالیت های آموزشی ضمن تدریس (روش های تدریس)
۱۲۳	مقدمه
۱۲۳	تدریس اخلاق
۱۲۶	پنج روش آموزشی
۱۳۳	روش سخنرانی
۱۳۷	بحث گروهی
۱۴۰	بارش فکری
۱۴۳	ایفای نقش
۱۴۶	تدریس وارونه (معکوس)
۱۴۷	تدریس آزمایشگاهی
۱۴۹	الگوی کاوشگری به شیوه محاکم قضایی
۱۵۴	آموزش همتا
۱۵۶	دستیار آموزشی
۱۵۹	فصل چهارم - فعالیت های آموزشی پس از تدریس (ا) (شیب)
۱۶۱	مقدمه
۱۶۱	عملکرد تحصیلی
۱۶۲	پیشرفت تحصیلی
۱۶۳	افت تحصیلی
۱۶۴	اندازه گیری
۱۶۴	آزمون
۱۶۵	انواع آزمون ها

ارزشیابی.....	۱۶۶
انواع ارزشیابی آموزشی.....	۱۶۶
الف) برحسب ملاک.....	۱۶۶
ب) برحسب زمان و هدف.....	۱۶۷
ج) برحسب ارزشیابان.....	۱۷۱
ارزانی دینی.....	۱۷۲
ارزیابی بیرونی.....	۱۷۳
روش‌های مختلف ارزشیاب.....	۱۷۷
ارزشیابی با آزمون مفاهیم.....	۱۷۷
ارزشیابی با آزمون کتبی.....	۱۷۸
ارزشیابی مشاهده‌ای.....	۱۸۴
ارزشیابی عملکردی.....	۱۸۷
ارزشیابی با کارپوشه.....	۱۸۹
منابع.....	۱۹۳
منابع فارسی.....	۱۹۳
منابع لاتین.....	۲۰۵
واژه نامه فارسی به انگلیسی.....	۲۱۱

پیش‌گفتار

آموزش همواره یکی از حوزه‌های مورد علاقه بشر جهت تفکر و اندیشه‌ورزی بوده و در سال‌های اخیر در جوامع، سازمان‌ها و بسیاری از امور اهمیت بیشتری یافته است. امروزه هیچ‌کس نمی‌تواند بی‌نیاز از تعلیم و تربیت نیست و یادگیری، بخش بزرگی از زندگی انسان‌ها را تشکیل می‌دهد. تعلیم و تربیت همچون سایر دانش‌ها به عنوان یک نظام تلقی می‌شود که دارای اجزا و عناصر خاص و متناسب با خود است. هر حوزه علمی منبعث از مجموعه مفاهیم، اصطلاحات و داده‌هایی است که در طول رشد آن حوزه علمی دستخوش تغییر و دگرگونی قرار گرفته است و باید به‌طور دائم بررسی و مورد تحلیل قرار گیرد. متخصصان و علاقه‌مندان هر حیطه، می‌توانند با تسلط بر مفاهیم اساسی رشته خود موفق به کسب یک هویت رشته‌ای شوند. از متخصصان و دانش‌پویان انتظار می‌رود تا حدود و ثغور رشته خود را بشناسند. دسترسی منسجم به مفاهیم هر حوزه، زمینه این امر را میسر می‌سازد.

اثر حاضر بر اساس این تفکر و جهت روشن‌سازی مفاهیم حوزه آموزش شکل گرفته است. تاکنون کتاب‌های مختلفی در زمینه مباحث آموزشی نوشته شده است که هر کدام بخش خاصی از آن را مورد توجه قرار داده‌اند. برخی از نویسندگان، روش‌ها و فنون تدریس، برخی شیوه‌های ارزشیابی آموزشی، عده‌ای برنامه‌ریزی آموزشی و درسی مورد توجه قرار داده‌اند و تعدادی نیز به بررسی عمیق یک مفهوم خاص همچون تکنولوژی آموزشی، یادگیری الکترونیکی، آموزش ضمن خدمت و ... پرداخته‌اند. با توجه به اینکه مولف، جای خالی کتابی که همه مباحث اساسی آموزش را پوشش دهد، به شدت احساس می‌کرد، به نگارش کتابی اقدام نمود که مفاهیم کلیدی آموزش را به صورت اجمالی بیان نماید. بنابراین ویژگی اصلی کتاب حاضر، ارائه مفاهیم کلیدی آموزش به صورت مختصر و مفید

می‌باشد تا ضمن آشنایی خوانندگان با این اصطلاحات، به ایجاد انگیزه در آنها جهت تلاش در یادگیری بیشتر کمک نماید. چرا که ممکن است بخش زیادی از کسانی که به فعالیت تدریس مشغول می‌باشند، با مفاهیم مذکور که لازمه ایفای اثربخش حرفه‌ی معاسی است آشنا نباشند.

محتوای کاربردهای کتاب عبارت است از:

- آشنایی با استاد دانشگاه، دبیران، معلمان و سایر مدرسان
- آشنایی با دانشجویان رشته‌های دبیری، علوم تربیتی، آموزش پزشکی و تمامی علاقه‌مندان به آموزش
- آمادگی جهت مصاحبه‌ای از سوی استخدامی رشته‌های آموزشی

کتاب حاضر از چهار فصل تشکیل شده است:

فصل اول) مبانی نظری تدریس. در این فصل خوانندگان محترم با مباحثی همچون آموزش، تدریس، یادگیری، آموزش و پرورش، برنامه ریزی آموزشی، برنامه‌ریزی درسی و ... به همراه ابعاد مختلف آن آشنا می‌شوند.

فصل دوم) فعالیت‌های آموزشی قبل از تدریس (آموزشی). این فصل برای آشنایی با فعالیت‌هایی که پیش از رفتن به کلاس و انجام تدریس باید انجام گیرد، تهیه شده است و به شرح فعالیت‌های آموزشی قبل از تدریس مانند هدف‌های آموزشی، طبقه‌بندی هدف‌های آموزشی، محتوای آموزشی و سازماندهی آن، طراحی آموزشی، ارائه طرح درس و طرح دوره و ... می‌پردازد.

فصل سوم) فعالیت‌های آموزشی ضمن تدریس (روش‌های تدریس). در این فصل به بررسی روش‌های مختلف تدریس که در فعالیت‌های آموزشی مدارس کاربرد بیشتری

دارند، پرداخته شده است. بنابراین روش‌هایی همچون سخنرانی، بحث گروهی، ایفای نقش، تدریس وارونه، تدریس آزمایشگاهی و ... مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته‌اند.

فصل چهارم) فعالیتهای آموزشی پس از تدریس (ارزشیابی). در فصل آخر تلاش گردیده است که مفاهیم ارزشیابی به شیوه‌ای آسان معرفی گردد. بنابراین مفاهیم کلی اندازه‌گیری، آزمون، ارزشیابی و انواع آن بیان شده و روش‌های مختلف ارزشیابی شامل ارزشیابی از طریق آزمون کتبی، شفاهی، مشاهده، عملکرد و کارپوشه و محاسن و معایب آن‌ها مورد بررسی قرار گرفته است.

در ترجمه اصطلاحات بین‌کتاب تلاش گردید تا از معادل‌های مناسب استفاده شود. معادل‌های انگلیسی به صورت ارفقی در پایان کتاب آورده شده است. همچنین منابع مورد استفاده نیز در انتهای کتاب ذکر شده است. بسیاری از کتاب‌های استفاده شده جزو منابع غنی و ارزشمند حیطه آموزش است و می‌باشد و به علاقه‌مندان پیشنهاد می‌گردد برای تکمیل اطلاعات خود و کسب دانش عمیق‌تر به آنها مراجعه نمایند.

در پایان لازم می‌دانم از راهنمایی‌های ارزشمند دکتر آمنه محبی‌امین، بسیار سپاسگزاری نمایم. همچنین از همکاری و مساعدت اعضای هیئت شورای انتشارات دانشگاه علوم پزشکی سبزوار که این اثر را مورد داوری قرار دادند و همچنین مدیر محترم انتشارات میعاد اندیشه کمال تشکر را به عمل آورم.

امید است اساتید، معلمان، دانشجویان و کلیه عزیزانی که این کتاب را مطالعه می‌نمایند از طریق پست الکترونیکی، اینجانب را از نظرات و پیشنهادهای ارزشمند خود بهره‌مند سازند.

دکتر مهدی ربیعی